

تاریخ کمرکات هرمزگان

تألیف

علی کمالی زاده

سرشناسه	: کمالی زاده، علی، ۱۳۵۴
عنوان و نام پدیدآور	: تاریخچه گمرکات هرمزگان / نویسنده علی کمالی زاده
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۴۰۳
مشخصات ظاهری	: ۶۳۲ ص. مصور، نقشه.
شابک	: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۳۱۷ - ۲۸۱ - ۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: گمرک - ایران - تاریخ
موضوع	: Customs administration - Iran - History
موضوع	: ایران - هرمزگان Iran - Hormuzgan
رده بندی کنگره	: TD۳۰۸
رده بندی دیویی	: ۶۲۸ / ۱۱۰۹۵۵۷۳
شماره کتابخانه ملی	: ۹۸۰۸۵۶۶

تاریخچه گمرکات هرمزگان

تألیف: مهندس علی کمالی زاده

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۴۰۳

چاپ صدف: ۵۰ نسخه

۷۵۰/۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳، تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.arvannashr.ir

ISBN 978 - 622 - 317 - 281 - 6

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه.....
۱۰.....	فصل اول: (کلیات هرمزگان).....
۱۱.....	موقعیت جغرافیایی.....
۱۲.....	تقسیمات کشوری.....
۱۵.....	خلیج فارس و دریای عمان.....
۱۹.....	صنایع هرمزگان.....
۱۹.....	اسکله‌های هرمزگان.....
۳۲.....	بندر شهید باهنر بندرعباس.....
۳۳.....	بندر شهید رجایی بندرعباس.....
۳۶.....	راه‌های تجاری.....
۴۰.....	راه آهن.....
۴۲.....	کشتی و کشتیرانی.....
۶۰.....	مناطق آزاد خلیج فارس.....
۶۳.....	فصل دوم: (گمرک در ایران).....
۶۴.....	تاریخچه گمرک.....
۷۶.....	اجاره گمرکات.....
۷۸.....	تشکیلات اداره کل گمرک.....
۸۱.....	وزارت گمرکات و انحصارات.....
۸۳.....	تشکیلات گمرک ایران در سال ۱۳۴۳.....
۸۹.....	تشکیلات گمرک ایران در سال ۱۳۷۹.....
۹۰.....	وظایف گمرک ایران.....

۹۳	فصل سوم: (گمرکات هرمزگان)
۹۴	گمرکات استان هرمزگان
۱۰۷	تشکیلات گمرک پس از انقلاب
۱۱۱	مبادلات مرزی
۱۱۲	عوارض و تعرفه گمرکی
۱۲۶	بنکسار
۱۲۷	اوزان گمرکی
۱۲۷	دروازه گمرکی
۱۲۸	گدامی
۱۲۸	اداره حمال‌باشی
۱۳۴	کشتی‌های گمرکی
۱۳۷	گارد گمرکی و قاچاق
۱۶۱	شه بندر
۱۶۲	کلاه فرنگی
۱۷۰	ساختمان و رفاه
۱۷۳	حوزه‌های نظارتی مناطق گمرکی
۱۷۹	(۱) گمرکات شهرستان بندرعباس
۱۷۹	گمرک بندرعباس
۲۴۸	گمرک شهید باهنر بندرعباس
۲۵۵	گمرک شهید رجایی بندرعباس
۲۵۷	گمرک خانه سرخ
۲۵۸	گمرک سورو
۲۵۸	گمرک نخل ناخدا
۲۵۸	گمرک بوستانو
۲۶۳	(۲) گمرکات شهرستان بندرخمیر
۲۶۳	گمرک بندرخمیر
۲۶۸	گمرک پل
۲۶۹	(۳) گمرکات شهرستان میناب
۲۷۰	گمرک تیاب
۲۷۹	گمرک کرگان
۲۷۹	(۴) گمرکات شهرستان سیریک
۲۸۰	گمرک سیریک
۲۸۶	گمرک کوهستک

۲۸۸.....	گمرک بریزگ.....
۲۸۹.....	گمرکات شهرستان جاسک..... (۵)
۲۹۰.....	گمرک جاسک.....
۲۹۵.....	گمرک بونجی.....
۲۹۵.....	گمرک گوکسر.....
۲۹۶.....	گمرک کج.....
۲۹۶.....	گمرک سدیج.....
۲۹۸.....	گمرکات شهرستان قشم..... (۶)
۳۰۴.....	گمرک قشم.....
۳۱۲.....	گمرک هرمز.....
۳۱۸.....	گمرک نمکدان.....
۳۱۹.....	گمرک درگهان.....
۳۲۰.....	گمرک لافت.....
۳۲۲.....	گمرک سوزا.....
۳۲۳.....	گمرک دیرستان.....
۳۲۴.....	گمرک باسعیدو.....
۳۲۷.....	گمرک دولاب.....
۳۲۹.....	گمرک سلخ.....
۳۲۹.....	گمرک هنگام.....
۳۳۴.....	گمرک لارک.....
۳۳۵.....	گمرکات شهرستان بندرلنگه..... (۷)
۳۳۸.....	گمرک بندرلنگه.....
۳۶۱.....	گمرک بندرکنگ.....
۳۷۱.....	گمرک چارک.....
۳۷۴.....	گمرک کیش.....
۳۷۶.....	گمرک لاوان.....
۳۷۷.....	گمرکات شهرستان ابوموسی..... (۸)
۳۷۷.....	گمرک ابوموسی.....
۳۷۸.....	گمرک سیری.....
۳۷۸.....	گمرکات شهرستان پارسیان..... (۹)
۳۸۰.....	گمرک شیو.....
۳۸۳.....	گمرک تبین.....
۳۸۶.....	گمرک بندر معلم.....

۳۸۶.....	گمرک مغویه.....
۳۸۷.....	گمرک بندر مقام.....
۳۸۹.....	گمرک کلات.....
۳۸۹.....	گمرک چپرویه.....
۳۹۰.....	گمرک بستانه.....
۳۹۱.....	گمرک کلو و دستیر.....

فصل چهارم: (وضعیت بازرگانی در هرمزگان)..... ۴۱۱

۴۱۲.....	بازرگانی در منطقه هرمزگان.....
۴۱۳.....	۱. پرتغالی‌ها.....
۴۱۴.....	۲. انگلیسی‌ها.....
۴۱۷.....	۳. هلندی‌ها.....
۴۲۱.....	۴. فرانسوی‌ها.....
۴۲۳.....	۵. هندی‌ها.....
۴۲۶.....	۶. آلمانی‌ها.....
۴۲۷.....	۷. روس‌ها.....
۴۲۸.....	اجناس صادراتی و وارداتی.....

فصل پنجم: (پیوست‌ها)..... ۴۶۱

۴۶۲.....	آمارنامه.....
۵۰۱.....	اسناد.....

منابع و مآخذ..... ۶۲۴

مقدمه

سپاس خدایی را که در قالب جهان آفرینش دفتر حُسن و زیبایی بنمود و برگ‌های گوناگون آن را در برابر ادراک و احساس آدمیان بگشود.

خلیج فارس نامی آشنا برای همه کشورهای جهان است. این خلیج یکی از آبراه‌های بزرگ جهان بوده و به صورت چهار راه تجاری و بازرگانی، دارای بنادر و جزایر مهم و تأثیرگذار در تجارت و بازرگانی می‌باشد. خلیج فارس در طول تاریخ تا به امروز مرکز توجه قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی بوده و نقش یک پل ارتباطی تجاری بین شرق و غرب را ایفا کرده است و در واقع یک شاهراه بین آسیا و دریای مدیترانه می‌باشد. خلیج فارس دروازه ورودی و خروجی ایران محسوب می‌شود، به همین جهت کشورهای خارجی به خصوص پرتغال، انگلیس، هلند و غیره برای دستیابی به اهداف اقتصادی در این خلیج حضور پیدا کرده‌اند و مدت‌های زیادی در آنجا بوده‌اند که با تبادل تجارت بین ایران و کشورهای مختلف اروپایی و غیر اروپایی، نقش گمرکات حوزه خلیج فارس به طور چشم‌گیری متبلور می‌شود.

این کشورها با ایجاد تجارتخانه در بنادر خلیج فارس مبادرت به صدور و ورود کالاهای مورد نظرشان می‌کردند و گمرکات خلیج فارس بر واردات و صادرات کالاها نظارت داشته و در مقابل این کنترل‌ها عوارض گمرکی دریافت می‌کردند. فعالیت‌های گمرکی و اخذ درآمدهای آن از دیرباز بهانه‌ای به منظور نفوذ استعمارگران خارجی به منطقه بوده است. از آنجایی که بیشترین میزان صادرات و واردات کشور از طریق آبهای آزاد و از منطقه مذکور انجام می‌گردیده است، این امر باعث گردید دولت‌های مرکزی برای بیرون راندن پرتغالی‌ها، انگلیسی‌ها و هلندی‌ها مدتی با این استعمارگران به مبارزه جدی و همه جانبه بپردازند.

با استقلال گمرکی ایران و کنترل دولت مرکزی بر گمرکات منطقه، اهمیت درآمد حاصله از فعالیت گمرکات به خصوص گمرک بندرعباس برای دولت ایران بیشتر نمایان گردید. در حوزه استان هرمزگان گمرک بندرعباس، گمرک بندرلنگه و گمرک جاسک سه گمرک اصلی استان بوده که هر کدام تعدادی دفتر در حوزه اقتصادی خود داشتند. قبل از تاسیس گمرک به شکل نظام‌مند، گمرک‌های محلی توسط گمرکچی‌های قدیمی اداره می‌شد. پس از چاپ کتاب تاریخچه اتاق بازرگانی هرمزگان در سال ۱۳۹۶ و ارتباط تنگاتنگی که بین تجار و گمرک وجود دارد به ذهنم رسید که در مورد تاریخچه گمرکات استان هرمزگان کتابی تدوین نمایم.

گمرکات هرمزگان قبل از پیروزی انقلاب اسلامی دارای ۳۵ مرکز و دفتر گمرکی بود که به علت ایجاد گمرکات جدید، توسعه شهرها و نداشتن توجیه اقتصادی در بعد از انقلاب، این تعداد به ۱۴ دفتر گمرکی تقلیل پیدا نمود، ضمن اینکه در شهرستان بندرعباس علاوه بر گمرک شهید رجایی، گمرک شهید باهنر نیز در امور مختلف گمرکی مشغول فعالیت می‌باشد. گمرکات خلیج فارس را نمی‌توان بدون نوشتن تجارت و بازرگانی معرفی کرد و از آنجایی که تجارت وابسته و مکمل هم هستند لذا سخن گفتن از گمرک بدون آن که از تجارت هرمزگان اشاره شود، سخنی ناقص است. بدین منظور در این کتاب تاریخچه‌ای از تجارت و بازرگانی از دیدگاه نویسندگان بزرگ و ارزشمند اشاره می‌شود.

البته در خصوص تجارت و اقتصاد در بنادر خلیج فارس مطالب زیادی توسط نویسندگان و بزرگوارانی همچون محمدعلی سدیدالسلطنه کبابی بندرعباسی، نصرالله کریمی، احمد سایبانی، خدیجه یداللهی، احمد اقتداری، حسین نوربخش، چارلز عیسوی، احمدعلی اسدپور، ایرج افشار، سید محمدعلی جمال‌زاده به رشته تحریر درآمده است که مطالب در مورد گمرک استان هرمزگان به صورت پراکنده در آمارنامه‌ها، مقاله‌ها، پژوهش‌ها و بعضی از منابع وجود دارد ولی به صورت یکجا و در یک مجلد یا کتاب گردآوری نشده است. لذا سعی بر آن شد که تاریخچه گمرکات استان هرمزگان که از منابع و کتاب‌های مؤلفان و نویسندگان استخراج شده است، تهیه و تدوین گردد. کتاب حاضر عصاره‌ای از رویدادهای اقتصادی و گمرکات بنادر

استان هرمزگان است که بخش اصلی آن از کتاب‌های سدیدالسلطنه کبابی بندرعباسی اقتباس شده است.

در پایان به حکم ادب بر خود لازم می‌دانم که از کلیه سروران و اساتید صاحب نظر که از ابتدا به هر نحوی در تدوین این مجموعه راهنمایی نموده و اطلاعات ارزشمند خود را در اختیار اینجانب قرار داده‌اند، تشکر و قدردانی نمایم. از دکتر حبیب الله سعیدی، علیرضا آریان‌پور، محمد حسین باغ‌عنایت، نصرالله کریمی، ویلم فلور، زهرا جمالی (۱۳۸۱ و ۱۳۸۲)، خدیجه یدالهی و شیوا تقوایی زحمتکش به جهت استفاده از منابع آنها بسیار سپاسگزارم.

از سروران بزرگوار حسن عباس‌پور درآگاهی، عبدالجلیل مرداسنگی و دکتر احمد علی اسدپور که مطالب را مطالعه کرده و نکاتی را متذکر شده‌اند، بسیار سپاس دارم. از سید علی حسینی (وبسایت آرموس)، نیما صفا، آقای رنجبر (شهرخورشید)، محمد طیب انصاری، سیمین فیروزی، حسین مشیری، محمد پرخو، محمد صدیق معماری، ابراهیم انصاری، رضا سهرابی، مزگن بن‌یعی (مترجم)، خانواده کریمی، خانواده یعقوب‌زاده، بنیامین انصاری زاده، حسین ایزدپناه، ابوسلطی‌ئی (گمرک شهید باهنر)، حمیدرضا فروزنده (گمرک شهید رجایی)، وبسایت لنگه پور و دیگر عزیزان نیز به جهت همکاری در مطالب تشکر می‌شود. در آخر از همه کسانی که در تهیه و تدوین این کتاب با ما همکاری نموده و نامی از آنها برده نشده کمال تشکر دارم.

در پایان از صاحب‌نظران و علاقمندان استدعا دارم که بر اینجانب منت گذاشته، نظرات، نواقص و کمبودها را به‌نشانی، بندرعباس، مرکز اسناد تاریخی شهرداری بندرعباس ارسال و یا با شماره تلفن ۰۹۱۰۷۰۷۰۱۲۹ تماس حاصل نمایند، تا در چاپ بعدی لحاظ شود.

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خشنود باشی و ما رستگار

با تقدیم احترام، علی کمالی‌زاده

alikalimalizadeh1997@gmail.com